

Bernhard Friedrich Quistorp

Meditatio. Philosophica De Svmmo. In. Deitate Gradv

Rostochii: Aere. Adleriano, [1744?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1003348513>

Druck Freier Zugang

RU phil. Okt. 1744
Quistorp, Bernh.Frid.

MEDITATIO. PHILOSOPHICA
DE
SVMMO. IN. DEITATE
GRADV

QVAM
STVDIOSAE. IN. ILLVSTRI
AD. VARNVM. ACADEMIA
DEGENTI. IVVENTVTI
LECTIONES. SVAS. PER. INSTANS
SEMESTRE. BRVMALE. HABEN-
DAS. SIGNIFICATVRVS
PLACIDO. ERVDITORVM. EXAMINI
SVBICIT
BERNHARD. FRIDER. QVISTORPIVS
PHILOS. MAG.

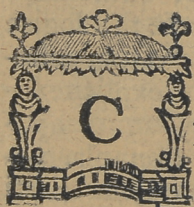
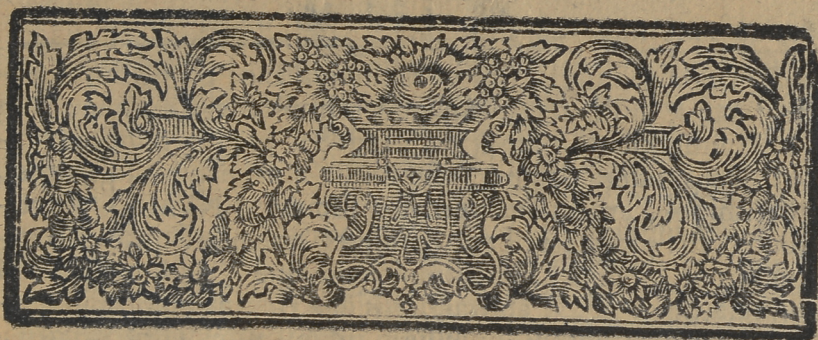
ROSTOCHII,
AERE. ADLERIANO

1744. Oct.

MEDEICINAE PHYSIOLOGICA
SVMMO IN DEGREE
GRADU

STVDIOSAE IN ILLVSTRI
AD PAKVM ACADEMIA
LEGITIMAE SVMMO IN DEGREE
GRADU
STVDIOSAE IN ILLVSTRI
AD PAKVM ACADEMIA
LEGITIMAE SVMMO IN DEGREE
GRADU
STVDIOSAE IN ILLVSTRI
AD PAKVM ACADEMIA
LEGITIMAE SVMMO IN DEGREE
GRADU

ERTVM omnino est atque a philosophis dudum comprobatum, in criteria reuelationis veri nominis & hoc esse referendum, quod in illa nil, quod veritatibus rationis ope cognitis contradicit, occurrat. (a) tantum etiam abest, vt sacer ille codex, quem reuelationem vere diuinam nobis exhibere, rationibus grauissimis commoti, vno ore confitemur, hoc reuelationis caractere habeatur destitutus, vt contrarium potius euicerint omni tempore, atque consensum dogmata huius inter atque rationis deprehendi nullo minorem huc vsque commonstrare valuerint, quotquot disceptationes inde motas diiudicare suarum duxere partium (b). haec interim licet ita sint, nec a quopiam mortalium harmoniae huic vel tantillum augmenti addi queat, quum tanto iam splendore, quanto esse potest, emineat: sunt tamen, quae philosopho, veritates natura notas litteris mandaturo, obser-

A 2

(a) adeant, qui dicta probata cupiunt, WOLFII vernünftige Gedanken von Gott, der Welt und der Seele des Menschen §. 1014; eiusdem THEOLOGIAM. NAT. P. I. §. 464. atque CARPOVII theol. reuel. dogm. T. I. C. 1. prael. § 50.

(b) qui, quae vel mota sunt, vel adhuc mouentur dubia, nosse cupit, systemata THEOLOGORVM conferat, quibus ea & recensentur & diluuntur.

obseruanda veniunt, cum vt harmonia haec eo facilius a quolibet atque distinctius animaduertatur concedaturque; tum vt dissentientibus in angustiam reductis omnis, quo se recipiant, locus intercludatur. sic missis aliis istum v. g. decet, vt terminos, antequam veritates summum NVMEN concernentes illis proponat, bene ponderet, eruendo, quae illis respondeant, notiones, circumspiciendoque, quo modo sint formatae, & num, si abstractionis ope fuerint comparatae, rerum finitarum tantum, num vero infiniti illius entis simul habita fuerit ratio. contingere enim alias potest, quin immo non raro contingit, vt, dum ad haec non attendit theologiae naturalis peritus, summo NVMINI aliquod praedicatum deneget, quod tamen ipsi competere reuelatio, si non explicite sustinet, ex iis tamen, quae tradit, colligendum relinquit. varia, quae dictis fidem facerent, in promptu sunt exempla. verum ne descriptionis huius terminos aliis, quam quibus dicati sunt, occupem, ex ipso, quod mihi pertractandum sumsi, obiecto, quae illa confirmant, depromam. entia simplicia finita quum non nisi gradibus a se inuicem differre perspexerint philosophi, num & DEO, qui omnium consensu entia inter simplicia sibi quoque quemdam vindicat locum, gradus quidam eiusque perfectionibus assignari queat, sub examen vocarunt: ast non omnes eodem successu. sunt enim, qui parum de modo, quo idea gradus formata erat, solliciti, atque immemores, quod notio illa, qua limes intensorum gradus dicitur, abstrahendo ab entibus simplicibus finitis tantum, nullo habito entis simplicis infiniti respectu, eruta sit, quaestionem negant, idque eapropter, quod limitem in ente illimitato, quale DEVS, concipere omnino implicaret (c). at enim vero

(c) referri huc debet FRID. CHRIST. BAVMEISTERVS. hunc enim ita sentire, probant, quae institt. ipsius metaphys. §. 328 occurrunt: *cum gradus*, sunt verba ipsius, *consistat in limite virium seu qualitatum & perfectionum*, ens autem illimitatum seu infinitum omnes limites respicit, consequens est, vt ens illimitatum seu infinitum omnes *reali-*

ro hi etiam sunt, qui dissensum reuelationis a ratione ibi excitant, vbi euitari, quem ad modum ex infra dicendis elucescet, omnino & potuisset & debuisset. non equidem totidem verbis SCRIPTURA. S. summo NVMINI gradum quemdam tribuit: attamen qui, quae PS. CXLV. comm. 3 & 6 leguntur, verba curatius perpenderit, eiusmodi gradum ipsi & posse & debere vindicari, certo intelliget certius. magnus appellatur ibidem DEVS, atque magnitudo eius dicitur magnitudo non peruestigabilis. qualis haec erit magnitudo? num extensiuua, quae etiam magnitudo molis vocatur; an intensiuua s. quantitas virtutis? prior, ni fallor, ideae entis simplicissimi, quale est DEVS, repugnat: erit ergo magnitudo intensiuua siue quantitas virtutis. at haec eadem est cum ista, quam gradus exhibet; qui ergo adhuc reuelationem inter atque rationem, quae DEO gradum denegat, intercedit consensus? certe nisi cum ISRAELITA illo CHRISTIANO eo vsque prolaberis, vt idem simul esse & non esse, atque vera iuxta reuelationem esse posse, quae falsa sunt ratione, credas, tricas has non extricabis. ingrediar hinc, disquisiturus, num DEO eiusque perfectionibus gradus quidam competat, viam ab istis neglectam, atque gradus ideam non a solis abraham rebus finitis, sed & ab illis & ab ente infinito simul.

SVSCEPTO autem hoc in negotio vt ordine omnia se excipiant, tria, antequam ad ipsam quaestionis discussionem me conuertam, occupanda veniunt. Inquirendum primo est in obiecta, quibus gradus inesse dicantur, quibusnam minus: explicandum deinde, quid idea gradus recepta inuoluat, atque tandem vniuersalior quaedam ista gradus idea suppeditanda, quae scilicet non in entia finita solum, verum et in ens illud infinitum quadrat. Ad primum igitur quod adtinet,

A 3

net,

realitates, in ipso possibiles, sine vilo possideat gradu. nec ISRAEL GOTTLIEB. CANZIUS alii indulget sententiae, quando theol. nat. thetico polem. §. 40 scribit: infinitudo DEI primo includit, vt DEVS, quaecunque habet, absolute, i. e. sine gradibus habeat, nempe habeat, ea cum vniuersa sui generis possibilitate.

net, vſu terminorum a philoſophis recepto dudum inualuit rebus intenſis tantum, non autem extenſis tribuere gradum. audiamus hac in re BAVMEISTERVM: cum limites, inquit (d) in entibus extenſis deprehenduntur, tum illi limites extenſionis efficiunt id, quod dicimus figuram: ſi limites vero in entibus ſimplicibus, OMNI EXTENSIONE. DESTITVTIS, reperiuntur, tum illi limites intenſionis ſue virium & qualitatum dicuntur gradus. audiamus & WOLFIVM, ita ille (e): da ein einfaches Ding untheilbar iſt, ſo kan durch ſeine Schranken nichts anders als ein abgemeſſener Grad entſtehen, den man ſich vorſteller, als wenn er aus andern geringeren Graden gleichſahm als aus Theilen zuſammengeſetzt wäre, und ihm dafür eine Größe zueignen. & alibi (f): dicitur gradus quantitas virtutis in oppoſitione ad quantitatem molis, quae eſt extenſorum, ſeu magnitudinem proprie ſic dictam. nec diſſentiunt ventuſiores, ex quibus vnicum adduxiſſe ſufficiat. en igitur verba CHRISTIANI. DONATI: (g) quantitas diſtinguitur in quantitate virtutis ſeu intenſiuam (quae, vti ex antecedentibus patet, recentioribus audit gradus), & in quantitatem molis ſeu extenſiuam. quantitas virtutis ſeu intenſiua eſt nihil aliud, quam ipſius rei perfectio ſeu eſſentialis, ſeu accidentalis: quantitas vero molis ſeu extenſiua eſt, a qua res aliqua habet, vt molis inſtar ſit extenſa. vt paucis me expediam, entia, quae exiſtunt, vel ſunt entia ex pluribus ſubſtantiis compoſita, vel entia ſimplicia. in illis partes extra ſe inuicem poſitas atque a ſe diſtinctas cogitare licet: in his non item. interim quoniam & haec varia praebent cognoscenda, quorum neutrum alteri ſimpliciter ſubſtitui poteſt, eſſentialia nimirum atque perfectiones; quid? quod quoniam eſſentialia illa complectuntur attributa, atque perfectiones haud raro in perfectiones adhuc ſim-

(d) l. c. p. 217. §. 316.

(e) metaphyſ. germ. § 106.

(f) ontol. lat. § 747.

(g) conſignata iſta ſunt ab eo in metaphyſ. vſualis C. XXXVI. § 1 ſqq.

simpliciores resolui queunt, his illis non minus partes posse tribui, rati sunt philosophi, id tantum monentes, istorum partes esse partes proprie sic dictas, horum vero imaginarias, ab ingenio atque imaginatione pendentes. quum porro animaduerterint viri isti, quod partibus proprie sic dictis in obiecta, quorum partes sunt, certa quaedam atque determinata deriuetur figura; partibus autem imaginariis idem haud efficiatur: atque entia certa quadam figura praedita adpellentur extensa, quae illa autem destituuntur, intensa: ad alterutram classem quodlibet ens existens referri debere, atque vel ens esse extensum, vel intensum, arbitrati sunt. vt ne autem terminus desit, quo id, quod intensa, prout dixi, contemplandum sistunt, quodque figurae extensorum respondet, insigniri queat, vocem gradus ex mathematicorum in suam hunc in finem transfudere scientiam.

AT. QUID termino hoc inuoluunt? qualem eius condidere ideam? BAVMEISTERVS, quod verba eius supra adlegata probant, gradum vocat limitem intensiōis siue virium & qualitatum: CANZIO autem istum definire placuit mox *limitem, quo circumscribitur res simplex* (h): *mox virium limitationem, per quam tantae sunt, nec maiores, nec minores* (i). non autem viros hos inter hac in re intercedit dissensus. entia enim simplicia atque vires quum sint entia intensa, perinde omnino est, siue gradum dicas limitem intensiōis, siue limitem entium simplicium atque virium. suppeditata proinde in antecedentibus idea intensiōis nihil restat, quam vt, quo sensu vox limitis viris illis veniat, adhuc indagem. sed fecerunt mihi & in hoc otium, utroque quid limite innuat, indicante. iuxta BAVMEISTERVM enim *limes audit defectus ulterio-*

(h) tr. regimen DEI vniuersale siue iurisprudentia ciuitatis DEI publica inscripto § 10. p. 5, vbi simul in scholio, quae ipsi rerum simplicium nomine veniunt, enumerat. vires, legimus, v. g. *motrices, animas &c.* inter simplicium classes rerum numerandas censemus.

(i) fundamentis humanae cognitionis dubiis omnibus firmioribus, siue ontologia polemica C. XI. §. 77. p. 125.

ulterioris realitatis (k). iuxta CANZIUM est id, ultra quod in possibili nil amplius cogitare licet (l), & iuxta WOLFIUM, ut eum iis adiungam, quoniam in hoc cum illis conspirat; id, ultra quod nihil amplius in re concipere licet ad eandem pertinens (m). nec, quod reor, in his occurrit, quod obscuritatem creare posset, dubius nisi forte in eo quis haereat, num realitas illa, quae enti limite circumscripto deest, in ente isto possibilis fit, num ne? at enim vero praeter quam quod verba, prout iacent, iam satis arguere videantur, quod deficiens illa realitas enti isti non repugnet, BAVMEISTERVS conceptis id adfirmat verbis: omne, quod circumscriptum est limitibus, scribens (n), non omnia ea habet, quae habere POTEST. ut igitur, si omnia in summam contraham, gradus ex mente philosophorum supra commemoratorum significet eam entium simplicium adfectionem, qua determinatam quamdam partium imaginariarum multitudinem, quae autem tanta non est, quanta esse potest, continere cognoscuntur.

ATQVE haec est gradus illa idea, quae philosophos nonnullos impediuit, quo minus, dissentiente licet reuelatione, DEO eiusque perfectionibus gradum quendam inesse, crediderint. repugnantiam igitur hanc rationis atque reuelationis ut tollam, vniuersaliorem illa gradus condemnationem: species graduum distinguendas distinguam, atque tunc quo sensu & qualem DEVS eiusque perfectiones gradum admittant, dispiciam. idea quaedam ut latius pateat quam antea, siue vniuersalior fiat altera, praecipunt logici, ut ex determinationibus, quas idea ista, quae latior euadat, complectitur, determinatio quaedam remoueatur, atque ea quidem, qua licet sublata reliquae tamen non sunt remouendae. praesto enim tunc erit, perhibent, idea, quae minorem altera habet intensiorem, maio-

(k) l. c. C. XVI. § 315.

(l) ontologiae syllogistico-dogmaticae c. VI. § 51. p. 22.

(m) ontologiae lat. § 468.

(n) l. c. C. XVI. §. 317.

maiores autem extensionem, siue, quae pauciores altera comprehendit determinationes, plura autem inferiora. fac proinde: ideam gradus receptam sistere determinationes una plures: fac, eas non ita inter se esse connexas, ut una remota reliquae statim sint remouendae: fieri omnino potest, ut ex illis, quae placet, eliminetur, &, quod sponte inde sequitur, ut idea formetur, quae minorem ista habet extensionem. fac denique, ideam hanc gradus cum illa commutatam in plura quam antea cadere obiecta: ea maiorem quoque ista habebit extensionem, atque hinc vniuersalior quoque ista erit. faciamus periculum: respondebit euentus votis. adsunt una plures in ista determinationes. inuoluit enim primum magnitudinem quamdam partium entis simplicis determinatam: partes deinde, quae magnitudinem illam conficiant, imaginarias esse, & denique magnitudinem illam tantam non esse, quanta esse possit, arguit. singula neque etiam ita inter se cohaerent, ut vnica harum determinationum sublata reliquae etiam tollantur: nil enim obstat, quo minus magnitudo entium simplicium determinata, & talis quidem, quae ex partibus imaginariis sit composita, concipiatur, definita licet nondum sit eius quantitas, num tanta scilicet iam sit, quanta esse possit, num ne. quae quum ita sint, remoueamus actu posteriorem illam determinationem, atque gradum, nulla partium imaginariarum facta mentione, ne quippe abundans euadat idea efformanda, dicamus magnitudinem entis simplicis determinatam. suppetit enim hoc modo idea recepta ex parte vniuersalior, quod minorem illa habet extensionem, quaeque omni ex parte illa vniuersalior censenda erit, si & maiori illa gaudere extensione demonstrauerim. verum enim vero priusquam huic me accingam negotio, atque SVMMVM. NVMEN ideae huius esse inferius probem, in species, si quae dantur, graduum inquiram, idque eo fine, ut stabilita thesi priori, quod in DEO detur gradus, posteriorem, quam de qualitate gradus summi NVMINIS foueo, eo firmitus atque expeditius confirmare queam.

B

EST

EST mihi gradus magnitudo entis simplicis determinata. species proinde quasdam si sub se comprehendat, ideae illi non repugnet, ut determinationes nonnullae isti adiciantur, oportet. fieri autem hoc posse, ecquid certius est? involuit gradus magnitudinem determinatam, atque haec multitudinem partium. quaelibet autem multitudo partium entis determinata si ad aliam alterius entis partium multitudinem refertur, isti aut est aequalis aut inaequalis: hinc gradus cuiusvis entis aut est gradus gradui alterius entis aequalis, aut inaequalis. si est inaequalis, aut minorem illi sistit partium multitudinem, aut maiorem: hinc gradus entis alterius gradui non aequalis erit aut minor aut maior gradu alterius. porro gradus gradui alterius entis non aequalis maior aut est maior quolibet gradu entium reliquorum omnium: aut gradus maioris titulum tantum meretur, si quorundam, non item si cum omnium entium gradibus confertur. isto casu gradus vocatur absolute maior, nec non absolute summus, hoc relative maior atque relative summus. DEVOLVIMVR ad aliam graduum diuisionem. recta nos eo ducit via idea gradus BAVMEISTERO. CANZIO ac aliis familiaris, & qua gradus describitur limes intensiōis, siue magnitudo entis simplicis determinata, quae autem tanta non est, quanta esse potest. caracterum enim, quos notio haec complectitur, posteriori si oppositum substituamus, & quo magnitudo illa entis simplicis tanta concipitur, quanta esse potest: duae exsurgunt sponte graduum species, quarum altera offert gradum finitum siue limitatum, infinitum siue illimitatum altera. iste occurreret, ubi magnitudo entis simplicis determinata tanta non est, quanta esse potest; hic, ubi magnitudo tanta est, quanta esse potest.

GRADVVM hisce diuisionibus eam denique adhuc adiacere libet, qua mensurae capax dicitur alius, alius immensus. finitorum nimirum omnium magnitudines metiri licet: infiniti autem magnitudinem non item. gradus proinde quisque cum sit vel e numero graduum finitorum, vel sit gradus

gradus infinitus: si ad illos pertinet, mensuram admittat, si huius generis sit, eam respuat, necesse est.

EXPONENDIS ita omnibus expositis, atque praemissis, quae praemittenda erant, nil superest, quam ut perficiam promissa, SVMMO. NVMINI inesse gradum quendam probaturus, cum ut thesi huic sua constet veritas; tum ut idea gradus supra formata omni ex parte latius recepta patere adpareat. res facilis est atque explicata. SVMMVVM, quod veneramur, NVMEN infinitis excellit perfectionibus, quarum nulla alteri simpliciter potest substitui. spiritus est ab omni extensione immunis atque simplicissimus: intellectu pollet, quo maior non datur: voluntate gaudet, qua in omne fertur bonum, malum quoduis detestando: omniscius est, omnipraesens, benignus, iustus, misericors atque sanctus. & quis omnes eius perfectiones enarrabit? nec eas hic loci recensere omnes, quem mihi praefixi, finis deposcit. sufficiat iis, quae prolata sunt, nos reddi certiores, multis iisdemque, nostro concipiendi modo, a se inuicem diuersis SVMMVVM NVMEN coruscare perfectionibus. huic reliqua iam superstruam. perfectiones omnes sunt e numero qualitatum, & qualitates e numero partium imaginariarum quod si igitur in DEO dantur multae atque a se inuicem diuersae perfectiones, in eo quoque detur multitudo quaedam partium imaginariarum oportet. nec multitudinem illam esse multitudinem determinatam, quis dubitabit? fac enim, conficere partes illas imaginarias multitudinem tantum modo indeterminatam, nonne illis aliae adhuc adiici poterunt? num autem DEVS tunc omnia ea habet, quae habere potest? num est ens infinitum? non potest igitur non, quin multitudo illa partium imaginariarum DEI sit determinata. at enim vero eiusmodi partium multitudo audit gradus: gradu ergo quodam SVMMVVM NVMEN polleat necesse est.

IDEM patet de singulis eius perfectionibus. etenim vti ipse DEVS est ens infinitum: ita & hae sunt perfectiones

B 2

infi.

infinite. erunt ergo, nec enim fallor, erunt certe longe excellentiores perfectionibus creaturarum. ast quo in consistit haecearum excellentia? quodnam est, quod illis tantam prae illis conciliat praestantiam? meo, si, quod est, iudicio ea aliunde deriuari nequit, quam quod multitudinem perfectionum partialium ibi exhibeant, ubi perfectiones entium finitorum vel defectum perfectionis vltioris, vel oppositam prorsus imperfectionem produnt. at enim vero haec si ita sunt, sunt autem omnino, singulae quoque perfectiones diuinae partium imaginariarum sistunt multitudinem, eam demque determinatam; id quod eodem, quo id supra factum est, modo euinci potest: DEO igitur. eiusque singulis etiam perfectionibus gradus quidam inest.

RESTAT iam adhuc, vt indolem quoque gradus diuini expiscemur, rimando speciem illam graduum, quam SVM-MVM sibi vindicat NVMEN. dispesci potest, prout vidimus, gradus omnis in aequalem & inaequalem, atque inaequalis in minorem atque maiorem gradu quodam alterius entis, qui posterior rursus est vel relatiue tantum, vel absolute maior siue summus. in his igitur locum habeat, qui in DEO datur, gradus oportet. verum quum ex eo, quod gradui diuino aequalitatem cum alio quodam alterius entis gradu adstrueremus, sponte sequeretur, duos ad minimum existere vel possibiles saltem esse debere DEOS; contrarium autem euincant principia sanae rationis: gradus ille in DEITATE obuius non potest non esse gradus a gradibus reliquorum entium maxime diuersus, atque illis inaequalis. nec summa SUMMI NVMINIS perfectio admittit, vt ex inaequalibus gradibus minorem illi inesse dicamus. vel enim hoc modo existeret, vel saltem possibile foret ens ente nostro perfectissimo perfectius, quod oppido implicat. gradum hinc, quem ex inaequalibus possidet, maiorem esse debere gradibus reliquorum entium omnibus, quis non cognoscit? gradus proinde relatiue maior siue summus quum re ipsa se maiorem adhuc

adhuc agnoscat, neque hic erit, quem DEITAS exhibet, sed absolute maior siue summus, quo perfectiones diuinae tantam efficiunt magnitudinem, quantam perfectiones entium reliquorum omnium fistere nequeunt. num autem gradus hicce limitatus sit, an illimitatus; num mensurae capax, an immensus, discussione haud indigere arbitror. limitatum enim esse atque mensurae capax quum praedicata entis infiniti esse nequeant; DEVS autem, quod apud omnes est in confessis, sit ens infinitum; gradus ille DEITATIS absolute summus non potest non esse gradus illimitatus atque immensus, quo SVMMVM. NVMEN tanta perfectionum magnitudine splendet, quanta vniquam enitere potest, quoque magnitudo perfectionum eius tanto ambitu est, vt ne perfectiones rerum finitarum vel omnes simul sumtae cum istis sint aequiparandae.

SVFFICIENT haec pro instituti ratione. distincte enim, vt puto, quam de gradu in DEITATE obuiio foueo sententiam, & quibus ea suffulciatur rationibus, exposui. atque sic colophonem operi huic inponerem, nisi eorum in gratiam, qui nescio quid peruersi atque heterodoxi sententiae huic adhaerere sibi persuadent, id adnotasse adhuc placeret, non a me demum veritatem hanc esse perspectam, sed olim iam existisse, qui idem senserunt, atque mihi meaeque, si qua est, operae nil essetribuendum, quam quod plenius modo magisque digesserim, quae leui tantum manu hac in materia ab illis fuere attacta. ita namque VIR. S. R. FRANC ALB. AEPINVS, decus academiae nostrae, fautor atque patronus meus singulari pietate colendus, idem iam olim, quod ego, adfirmavit. en verba eius: *quantitas virtutis, inquit (o) omnino datur in DEO, quippe qui est ens perfectissimum omnes omnino perfectiones perfectissimo modo complectens, cui adiungo INL. WOLFIVM, disertis verbis & in DEO dari gradum, eundemque esse absolute summum adstruentem, quoniam*

B-3

DEVS

(o) metaphysicae ad theologiam applicatae compendio P. I. c. III. §. X. vsu p. m. 63.

DEVS. philosophatur, p)ens perfectissimum est, ens perfectissimum autem omnes realitates compossibiles in gradu absolute summo continet; DEVS realitates omnes compossibiles in gradu absolute summo continet, seu omnes realitates in gradu absolute summo DEO insunt. nec, quod obuer-
ti forsan posset, laudatum philosophum terminum gradus absolute summi alio sensu, quam a me factum est, vti, sequentia eius verba, (q) probabunt: cum ens perfectissimum, ita fluunt, contineat omnes realitates compossibiles in gradu absolute summo, ultra quem (est idea, quam de gradu absolute summo sibi formauit) nihil amplius concipi, imo ne fingi quidem potest: nemo non videt, ens perfectissimum a nobis dici absolute, non comparatiue, quemadmodum doctissimus omnium dici solet, qui ceteris comparatus doctior, etsi simpliciter non repugnet, esse alium, cum quo non instituitur comparatio, doctiorem (r), quod si porro eorum scripta consulamus, qui illustris istius, quem modo nominaui, philosophi dogmata vel sua fecere, vel ab illis recedere consultius fuere arbitrati, nec deficere deprehendimus mecum facientes. IOANN. GVSTAV. REINBECKIVM, quem defensores WOLFII, dum viueret, existisse, atque IOANN. GEORG. PALMIVM, cui dogmata WOLFII non admodum placuisse, constat (s), modo euoluat, cui dicta probari necessum visum fuerit. istum enim in meam inclinare sententiam, quam de DEO sibi formauit, idea in aprico ponit. concepit autem eam hoc modo (t): **wann wir Gott nennen, so verstehen wir dadurch ein wirklich das seyendes höchstes und vollkommenstes Wesen, das ist, ein solches**

(p) rheologiae nat. P. post. §. 15.

(q) praesto sunt I c. §. 6. schol.

(r) integrum hunc huc transcripsisse locum ideo non poenitebit, quod distinctio inter gradum relative & absolute maiorem s. summum, quam supra explicui, multum inde lucis foeneratur.

(s) conf. CAROLI. GVNTHERI. LVDOVICI ausführlicher Entwurf einer vollständigen Historie der Wolffischen Philosophie, pallim, praef. P. II §. 437 & 708.

(t) in den Betrachtungen über die in der Augsbургischen Confession enthaltene und damit verknüpfte göttliche Wahrheiten, erste Betr. §. III.

solches Wesen, welches alle Vollkommenheiten im höchsten Grad eigenthümlich besitzet. neque ab his recedit PALMIVS, in aliis licet a REINBECKIO longe alienus. iisdem quippe, quibus REINBECKIVS sententiam suam proposuerat (u), eandem fere repetiit verbis: *Ich kan mir das höchste Wesen, scribens (v), nicht anders vorstellen, als daß es alle Vollkommenheiten in dem höchsten Grad eigenthümlich besitzet.* nullus etiam dubito, fore ex grege tam defensorum quam impugnatorum WOLFII praeter hos plures, qui idem, quod hi, adfirmant, quorum hinc testimonia hic cumulare facile omnino foret negotium: verum & tempore scripta illorum lustrandi exclusus, atque argumenta ab auctoritate & multitudine docentium petita horrens, pedem hic figo, remittendo, quibus de gradu diuino prolata sententia adhuc videtur suspecta, ad argumenta pro ea stabilienda supra adducta, utque ea soluant, si falsa sit, iure contendendo optimo.

ATQVE sic tandem deuenio ad id, quod scriptioni huic anam dedit. conuerto me autem eo ipso oratione mea ad vos, CIVES. ACADEMIAE. NOSTRAE. AESTVMATISSIMI. VIRI. GENEROSI. ATQVE. NOBILISSIMI. COMMILITONES. MEI. LONGE. HONORATISSIMI. ATQVE. OPTIMI. VOS enim, yt, quae iam in chartam conieci, litteris mandarem, suasores mihi fuistis, VOSQVE concernunt, quae iam sum dicturus. imminet nimirum tempus, quod, qui in academiis docentis in se susceperere spartam, iniungit, ut lectiones suas vel repetant, vel nouas & ab absolutis diuersas instituant. legi itaque huic & ego obtemperaturus non potui non, quin scriptione quadam, quas suscipere decreuerim lectiones, significarem. hoc autem dum duplici ratione fieri posse, animaduertebam, scriptione quadam vel priuata vel publica: elegi
postea-

(u) quod obseruat REINBECK in der Beantwortung der Einwürffe, welche ihm in einer Schrift, Abhandlung von der Unschuld Gottes bey der Zulassung des Bösen genannt, sind gemacht worden, praef. p. 6.

(v) in der Abhandlung von der Unschuld Gottes bey der Zulassung des Bösen, p. 6.

posteriorem, cum, quod occasionem sic nanciscerer, mea de gradu in DEITATE obuiro cogitata VOBISCVN communi-
candi; tum quo haberent, qui academiae modo nomen de-
dere, ex quo, quid valeant vires, quid ferre recusent, co-
gnoscere queant. VOS igitur, COMMILITONES. OPTI-
MI, omnino scriptionis huius mihi fuistis auctores atque sua-
fores, quod vt dubio omni careat, ipsas iam, quas, SVM-
MO. NVMINE clementissime prospiciente, per instans seme-
stre brumale absolui praelectiones, indicabo. sunt autem

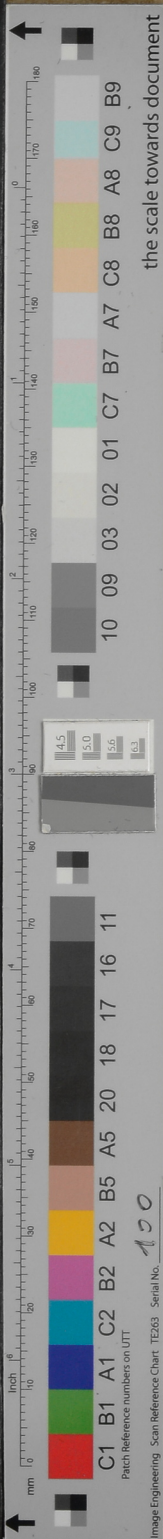
- I. logicae in B. CORVINI institutiones philosophiae rationalis.
- II. metaphysicae in INL. WOLFII vernünftige Gedancken von
Gott, der Welt, und der Seele des Menschen.
- III. iuris naturae in B. KOEHLERI exercitationes iuris naturae &
denique.
- IV. ethicae vel in MVLLERI philosophiam practicam uniuersalem,
ius naturae ethicum & ethicam; vel, si magis forsan placeat, in
INL. WOLFII vernünftige Gedancken von der Menschen
Thun und Lassen.

singulis suas quidem etiam decernerem horas: sed vt in a-
liis VESTRO obtemperare nutui mecum semel apud animum
constitui: ita & hoc VESTRO relinquam arbitrio. conueni-
atis me modo frequentes, quoque dirigantur animi VESTRI
fensa, mecum communicetis. quod reliquum est, me
meaque conamina VOBIS de meliori commendo.
atque sic VOS valere iubeo.

scribebam ipsis IDIBVS. OCTOB. A. O. R. MDCCXLIII.

29 (0) 98

II

s: si ad illos pertinet, mensuram admittat,
s fit, eam respuat, necesse est.

NDIS ita omnibus expositis, atque praemissis,
nda erant, nil superest, quam vt perficiam
MO. NVMINI inesse gradum quendam pro-
t thesi huic sua constet veritas; tum vt ide-
formata omni ex parte latius recepta patere
facilis est atque explicata. SVMMVM, quod
VMEN infinitis excellit perfectionibus, qua-
simpliciter potest substitui. spiritus est ab om-
munis atque simplicissimus: intellectu pol-
non datur: voluntate gaudet, qua in omne
malum quoduis detestando: omniscius est,
benignus, iustus, misericors atque sanctus.
ius perfectiones enarrabit? nec eas heic loci
, quem mihi praefixi, finis deposcit. suffi-
prolata sunt, nos reddi certiores, multis iis
conciendi modo, a se inuicem diuersis SVM-
coruscare perfectionibus. huic reliqua iam su-
ctiones omnes sunt e numero qualitatum, & qua-
partium imaginariarum quod si igitur in DEO
que a se inuicem diuersae perfectiones, in eo
multitudo quaedam partium imaginariarum o-
ltitudinem illam esse multitudinem determi-
bitabit? fac enim, conficere partes illas imagi-
inam tantum modo indeterminatam, nonne
adiici poterunt? num autem DEVS tunc om-
uae habere potest? num est ens infinitum?
r non, quin multitudo illa partium imagina-
t determinata. at enim vero eiusmodi parti-
udit gradus: gradu ergo quodam SVMMVM
t necesse est.

t de singulis eius perfectionibus. etenim v.
t ens infinitum: ita & hae sunt perfectiones

B 2

infi.